

Sprawa cywilna i droga sądowa

SPRAWA CYWILNA

- **Art. 1. k.p.c.** *Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).*

Sprawy cywilne

```
graph TD; A[Sprawy cywilne] --- B[Ze stosunków z zakresu prawa cywilnego]; A --- C[Prawa rodzinnego i opiekuńczego]; A --- D[Prawa pracy]; A --- E[Z zakresu ubezpieczeń społecznych]; A --- F[W innych sprawach, do których przepisu tego Kodeksu stosuje się z mocy przepisów szczególnych];
```

**Ze stosunków z
zakresu prawa
cywilnego**

**Prawa rodzinnego i
opiekuńczego**

Prawa pracy

**Z zakresu ubezpieczeń
społecznych**

**W innych sprawach, do
których przepisu tego
Kodeksu stosuje się z
mocy przepisów
szczególnych**

Kategorie spraw cywilnych

```
graph TD; A[Kategorie spraw cywilnych] --> B[Spory wynikający ze stosunków materialnoprawnych – sprawy cywilne w znaczeniu materialnym – sprawy cywilne sensu stricto]; A --> C[Spory z zakresu ubezpieczeń społecznych]; A --> D[Sprawy cywilne w znaczeniu formalnym – sprawy cywilne sensu largo]; B --- E[I KATEGORIA]; C --- F[II KATEGORIA]; D --- G[III KATEGORIA];
```

Spory wynikający ze stosunków materialnoprawnych – sprawy cywilne w znaczeniu materialnym – *sprawy cywilne sensu stricto*

I KATEGORIA

Spory z zakresu ubezpieczeń społecznych

II KATEGORIA

Sprawy cywilne w znaczeniu formalnym – *sprawy cywilne sensu largo*

III KATEGORIA

Kryterium
wyodrębnienia
sprawy cywilnej

```
graph LR; A[Kryterium wyodrębnienia sprawy cywilnej] --> B[Kryterium materialne]; A --> C[Kryterium formalne];
```

Kryterium
materialne

Kryterium
formalne

KRYTERIUM MATERIALNE

Kryterium związane z ochroną praw podmiotowych wynikających ze stosunków prawnych nie tylko prawa cywilnego, ale również rodzinnego i opiekuńczego, a także prawa pracy.

Każda sprawa dotycząca ochrony praw podmiotowych będzie traktowana jako sprawa cywilna bez względu na organ właściwy do jej rozstrzygnięcia.

Sprawy cywilne według ich natury oraz wskazana kodeksowego.

Sprawami cywilnymi są te sprawy, w których stosunki prawne stron układają się na zasadzie równorzędności podmiotów i ekwiwalentności świadczeń.

Są one ze swej istoty sprawami cywilnymi.

KRYTERIUM FORMALNE

Sprawa kwalifikowana jest do sprawy cywilnej jedynie na podstawie stosownej normy prawnej.

Brak znaczenia natury samej sprawy.

Mogą być to sprawy administracyjne i karne.

Sprawy, które nie ze swej istoty, ale z woli ustawodawcy zostały poddane właściwości sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

Sprawy z zakresu:

- ✓ Ochrony zdrowia psychicznego
- ✓ O odtwarzaniu dyplomów naukowych i świadectw ukończenia szkół
- ✓ Etyki zawodowej oraz nauki zawodu
- ✓ O odtworzenie utraconych dokumentów
- ✓ Przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego
- ✓ Sprawy o sprostowanie, unieważnienie i ustalenie treści aktu stanu cywilnego
- ✓ Sprawy o umorzenie weksli
- ✓ Sprawy z zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej

SPRAWY Z ZAKRESU UBEZPIECZEN SPOŁECZNYCH

- Zostały wymienione, obok innych spraw, w art.1 KCP
- Doktryna spiera się, czy będziemy je kwalifikować jako sprawy cywilne w znaczeniu materialnym, czy jako sprawy cywilne w znaczeniu formalnym (Ł. Błaszczak „Problematyka sprawy...”).
- Podstawą do zakwalifikowania tych spraw, jako sprawy cywilne są art. 459 i 477⁸ §1 i 2 KPC.

OCENA SPRAWY

PRZEDMIOT PROCESU

PRZYTOCZONY PRZEZ POWODA STAN FAKTYCZNY

Dwa elementy, które konkretyzując stosunek prawny między stronami, kształtując charakter sprawy i tym samym nadają jej lub odejmują przymiot sprawy cywilnej.

SPRAWA CYWILNA W ORZECZNICTWIE

- Wyrok TK z 10 lipca 20004. SK 12/99
- "Art.1 rozumiany w ten sposób, iż w zakresie pojęcia "sprawy cywilne" nie mogą się mieścić roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna, uznany za niezgodny z art..45 ust.1 w zw. Z art..31 ust. 3 Konstytucji RP."

Postanowienie SN z dnia 20.06.2012 r. I CSK 558/11

„Sprawa cywilna” to abstrakcyjny stosunek prawny z zakresu prawa cywilnego i dopiero proces ma na celu wiążące ustalenie istnienia albo nieistnienia konkretnego stosunku cywilnoprawnego między powodem a pozwanym, zatem każdy może wytoczyć powództwo, jakie uzna za słuszne i sąd powszechny powinien je rozpoznać.

Postanowienie SN z 19.12.2003 r. III CK 319/03

„Sprawą cywilną jest taka sprawa, w której żądana przez powoda ochrona prawna sprowadza się do wywołania skutku w zakresie stosunku cywilnoprawnego sensu largo, a więc stosunku osobistego, rodzinnego lub majątkowego, istniejącego między podmiotami występującymi jako równorzędni i równoprawni partnerzy”

„Sprawami cywilnymi są jednak także sprawy, które ze swej istoty nie mają takiego charakteru, bo ich źródłem jest prawo publiczne, niemniej uchodzą za takie z mocy wyraźnego ustanowienia ustawodawcy, które skierował je do właściwości sądów powszechnych i nakazał stosowanie do ich rozpoznania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Z tego względu, sprawa powoda nie jest sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 KPC, a oceny tej nie mogą zmienić twierdzenia o naruszeniu jego dóbr osobistych”

Uchwała SN z 20.09.1996 r. III CZP 72/96

- Niedopuszczalne jest dochodzenie na drodze sądowej spełnienia obietnic wyborczych, a niezrealizowanie programu wyborczego nie pociąga za sobą odpowiedzialności cywilnej

ARGUMENTACJA:

- Takie obietnice nie są zdarzeniami prawnymi, ale stanem faktycznym
- Nie prowadzą do zawiązania stosunk cywilnoprawnego z wyborcą

Droga sądowa

Art. 2. § 1. k.p.c. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

[...]

§ 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

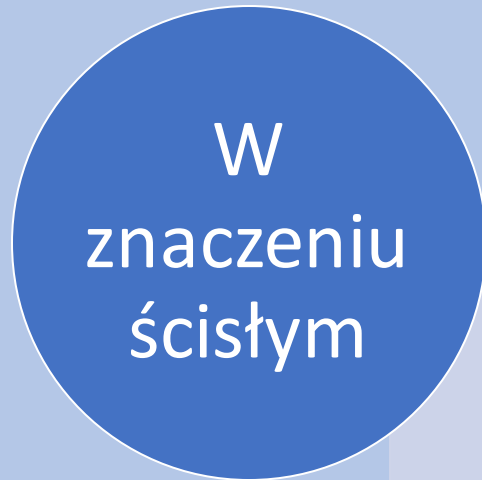
W art. 2 § 1 k.p.c wyrażone zostały **zasada dopuszczalności drogi sądowej i domniemanie występowania drogi sądowej we wszystkich sprawach cywilnych**. Oznacza to, że każda sprawa cywilna – w znaczeniu art. 1 – podlega rozpoznaniu przez sąd, chyba że przepis szczególny przekazuje ją do właściwości innych organów. (Postanowienie SN z dnia 04 lutego 2009 r. II PK 226/08).

Postanowienie SN z dnia 4 listopada 2011 r. i CSK 50/11

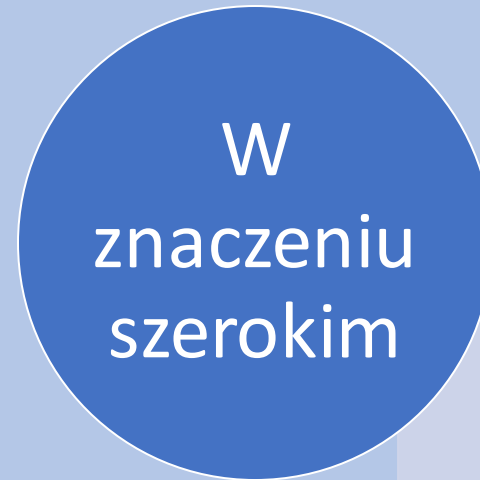
- SN uznał, że " pojęcie drogi sądowej należy rozumieć szeroko, w zasadzie prawie **każde roszczenie procesowe**, sformułowane jako zadanie **zasądzenia, ustalenia** czy **ukształtowania stosunku prawnego**, niezależnie od jego merytorycznej zasadności może być zaliczone jako należące do drogi sądowej - pod warunkiem że dotyczy podmiotów, których pozycja w ramach stosunku prawnego jest równorzędna."

Pojęcie drogi sądowej

Kompetencja sądów powszechnych do rozpoznania sprawy cywilnej.

Postępowanie
przed sądami
powszechnymi i
Sądem Najwyższym

Postępowanie
także przed sądami
szczególnymi

Brak przepisu
szczególnego, który
wyłączałby sprawę
cywilną spod
jurysdykcji sądów i
przekazywał ją do
właściwości innych
organów

Sprawa cywilna w
znaczeniu
materialnym lub
formalnym

**Dopuszczalność
drogi sądowej**

**MUSZĄ BYĆ
SPEŁNIONE
KUMULATYWNIE!**

Postanowienie SN z 22.04.1998 r. I CKN 1000/97

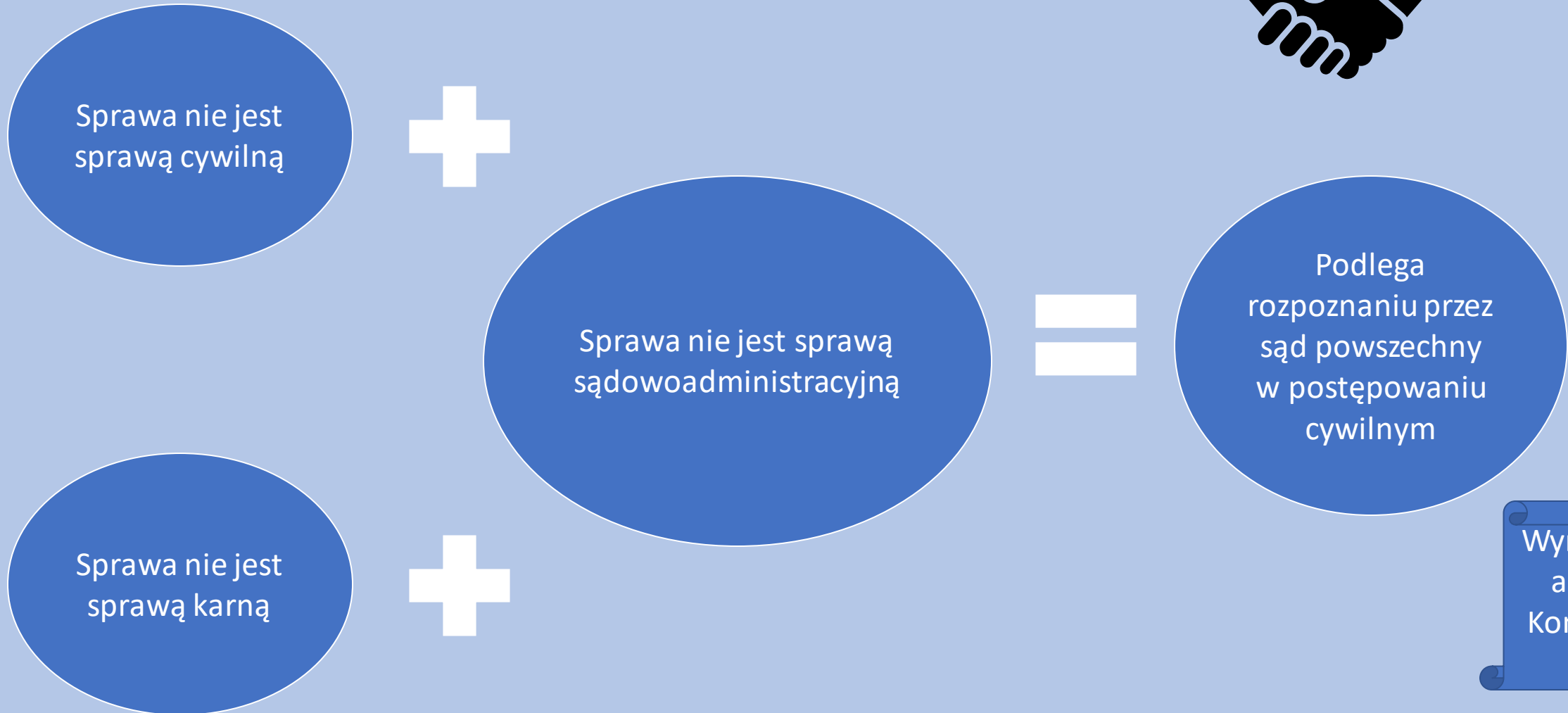
- Gdy zachodzi potrzeba ustalenia, czy w konkretnej sprawie dopuszczalna jest droga sądowa, konieczne jest wyjaśnienie, czy **jest to sprawa cywilna** (w znaczeniu materialnym lub formalnym) oraz czy **nie istnieje przepis szczególny, wyłączający w danej sprawie drogę sądową.**

DROGA SĄDOWA W KONSTYTUCJI

- Termin użyty w art..77 ust.1 Konstytucji RP – zakaz zamykania drogi sądowej
- Doktryna podkreśla, że art..77 ust.2 Konstytucji RP nie wiąże pojęcia drogi sądowej z żadnym z konkretnych rodzajów postępowania cywilnego

DOMNIEMANIE DROGI SĄDOWEJ

- Najnowsze stanowisko doktryny i judykatury

Wynika to z:
art.177
Konstytucji
RP

DROGA SĄDOWA A SPORY KOMPETENCYJNE

- Spory kompetencyjne między sądami powszechnymi a sądami administracyjnymi (organami administracji publicznej)

Art..199¹ KPC

oraz

art..464§1 KPC

Sąd **nie może** odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe.

Odrzucenie pozwu **nie może** nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ. W tym wypadku sąd przekaze mu sprawę. Postanowienie sądu o przekazaniu sprawy może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli jednak organ ten uprzednio uznał się za niewłaściwy, sąd rozpozna sprawę.

Zapobieganie sporom kompetencyjnym
negatywnym!

Droga sądowa jako przesłanka procesowa

- Bezwzględna przesłanka pozytywna
- Działa ab initio
- Musi zachodzić na każdym etapie postępowania sądowego
- Badana z urzędu
- W przypadku jej braku mamy do czynienia z odrzuceniem pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. lub prowadzi do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 1 k.p.c.
- Zarzut niedopuszczalności drogi sądowej ma charakter formalny, a jego zgłoszenie wywołuje postępowanie incydentalne
- Podstawa do złożenia skargi kasacyjnej – naruszenie, które powoduje uchylenie orzeczenia bez względu na wynik sprawy

przepisu
szczególnego, który
wyłączałby sprawę
cywilną spod
jurysdykcji sądów i
przekazywał ją do
właściwości innych
organów

Sprawa nie jest

Sprawa cywilna w
znaczeniu
materialnym lub
formalnym

NIE Dopuszczalność
drogi sądowej

Charakter pierwotny

Istnieje w momencie
wniesienia pozwu/wniosku

Skutkuje odrzuceniem
pозwu/wniosku

Charakter
wtórny/następczy

Powstała na skutek zmian
podmiotowych

Skutkuje umorzeniem
postępowania

Wyjątek - sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których w przypadku pierwotnej niedopuszczalności drogi sądowej sąd przekazuje sprawę organowi właściwemu (art. 464 § 1)

NIEDOPUSZCZALNOŚĆ DROGI SĄDOWEJ, DOKTRYNA DZIELI NA:

BEZWZGLĘDNA

Sprawa nie może być w ogóle rozpoznana przez sąd powszechny ze względu na jej niecywilny charakter, osobę, przedmiot lub w związku z obowiązującym przepisem prawa

WZGLĘDNA

Występowanie przemienności drogi sądowej - osoba uprawniona ma możliwość wyboru drogi, na której chce zrealizować swoje prawo podmiotowe

CZASOWĄ/ WARUNKOWĄ

Dana sprawa cywilna może być rozpoznana przez sąd powszechny dopiero po uprzednim wyczerpaniu możliwości postępowania przed innym organem

...PRZYKŁADY

BEZWZGLĘDNA

Sprawa z prawa
podatkowego, która
ma charakter
administracyjnoprawny

WZGLĘDNA

Pracownik dochodzący
roszczeń ze stosunku
pracy ma możliwość
ich dochodzenia w
postępowaniu
sądowym lub przed
komisją pojednawczą

CZASOWA/WARUNKOWA

Przewoźnik może
dochodzić przed
sądem roszczenie z
tytułu umowy
przewozu dopiero po
bezsuktecznym
wezwaniu
zobowiązanego do
zapłaty